

JAROSLAVA ŠAKOVÁ

Zápisky z (jednej) generácie

HRÍNOVÁ, Barbora 2020. *Jednorozče*. Bratislava : Aspekt.

JAROSLAVA ŠAKOVÁ (1991) vyštudovala slovenský jazyk a literatúru a anglický jazyk a literatúru na FiF UK v Bratislave. Doktorandské štúdium absolvovala v Ústave slovenskej literatúry SAV. V súčasnosti sa venuje téme avantgardných tendencií v medzivojnovnej slovenskej poézii. Pôsobí ako odborná asistentka v Ústave cudzích jazykov Lekárskej fakulty UK.

Trojnásobná finalistka súťaže Poviedka (2008, 2017, 2018), autorka scenárov, odborná asistentka na VŠMU... O Barbore Hrínovej si hneď v úvode jej debutu *Jednorozče* prečítame viacero informácií, ktoré by ju mohli priam predurčovať na sľubnú spisovateľskú kariéru. Čo tak primiešať k tomu dobrú tému, generačnú výpoveď pomerne presne ukotvenú vo svojej dobe, no zároveň niečím zvláštne nadčasovú, prípadne živú scénaristickú kresbu situácií a autentický jazyk postáv? Stačí? Pozrime sa.

Symbol jednorozča spája postavy, ktoré sú istým spôsobom vyčlenené, respektíve, presnejšie povedané, subjektívne sa necítia ako časť spoločenstva, ktoré ich obklopuje. Či už ide o Bonyho, ktorému sa nedarí nadviazať vzťah a trpí bipolárnou poruchou, expatku Alicu hľadajúcu svoje šťastie v Tbilisi, alebo Jakuba a Mareka ukrývajúcich svoj vzťah pred rodičmi. Všetkým im život nepríjemnejšie všadeprítomné stereotypy. Avšak nielen tie smerované voči nim, ale aj tie, ku ktorých kreovaniu sami a samy prispievajú. Neradi/y sú posudzovaní/é okolím, ale sami/y neváhajú byť v pozícii posudzovateľov a posudzovateľiek na pomyselné režisérске stolice, odkiaľ majú zverenú moc triafať ostatných rovnakým kameňom, aký priletel ich smerom. Cítia, že je to zadostučinenie, ktoré si zaslúžia ak už za nič iné, tak rozhodne za príkoria, ktoré im prináša život v modernej dobe. Nahlas komentujú napríklad túžbu po vystúpení z kolotoča flexibilného pracovného času (*„Doktor vydával pracovné pokyny zásadne zo svojej pracovne, ktorá sa, na rozdiel od emailovej schránky, okolo piatej zamkynala“*, s. 19) či vzorcov a rutiny, ktorú si vytvorili, prípadne im bola vnútená z okolia: *„Sobota bola u nich doma vždy upratovací deň“* (s. 11); *„Vajcia šľahá zásadne na panvici, šetrí to čas aj riad, okrem iného. Kúsok bielka, ktoré pri rozbiňaní stečie po vonkajšom okraji panvice a zaschne, vydrhne večer hubkou so saponátom“* (s. 131).

Rozčarovanie postáv z prílišného nepomeru medzi očakávaním a realitou je len ďalším z dôvodov, prečo sa im nedarí vyniknúť v bežnej medziľudskej komunikácii či každodennom živote, čo im neustále prináša pocity frustrácie a domnelej vlastnej nedostatočnosti: *„Asi očakáva, že Romana kvôli nej zmení kúpeľňový skanzen na jaskynku z wellness centra“* (s. 13). Veľmi dobre vedia tieto stavy pomenovať, ale nevedia sa z nich posunúť ďalej, ostávajú statickí/é, ba miestami až rezignovaní/é. Aj drobné kroky a rozhodnutia, ktoré považujú za niečo veľkolepé, čo ich svet určite prevráti hore nohami, vo výsledku pôsobia

len ako zúfalé posledné pokusy žiť inak. Za všetko nech hovoria slová, s ktorými prišla k terapeutovi Tereza z poviedky *Jednorozce*: „*málo zvrátov, prešlapuje na mieste, cíti sa, akoby nemala osud, život bez zmeny*“ (s. 123). Nie náhodne dala táto poviedka názov celej zbierke.

Autentický priliehavý jazyk (doplnený o útržky z e-mailovej či mobilnej komunikácie) len občas narušia papierom šuštiace repliky typu: „*Uhradím to, prepáčte za oneskorenie*“ (s. 13). Poväčšine však čítame živé, lakonicky načrtnuté vtipné historky, ktoré si vieme vďaka mnohým detailom ihneď predstaviť: „*Pred Alicou sedela mladá žena s uplakaným dieťaťom. Cestujúci si batola spontánne podávali a snažili sa ho utíšiť. Najmä staršie ženy si cenili, keď im na kolená posadili cudzie dieťa. Chceli sa asi podobať Bohorodičkám, ktoré sa hompálali nad hlavou každého šoféra*“ (s. 73). Hrínovej vtip ale z času na čas balansuje na hranici kliše, kľže sa po povrchu a v knihe, kde postavy trpia toľkými neistotami, pôsobí mierne nepatrične: „*Predsa len mal otázku. Či si zapamätala jeho meno. Hm...,' v pamäti sa jej vybavilo čosi ako turniket. ,Tornike,' povedal dotknuto*“ (s. 80). Neštandardné komentovanie situácie, v ktorej sa postavy ocitajú (muž, ktorý nové známosti berie na výlety, si povzdychne, že kým si nájde stálu partnerku, spozná celú Vyšehradskú štvorku; žena, ktorá odmietla náhodný sex so zamestnancom hotela, v ktorom je ubytovaná, na druhý deň premýšľa nad penisom, ktorý jej bol a už nie je k dispozícii), nám však dáva možnosť zvážiť, či práve toto nie je ich spôsob obrany pred svetom, ktorý im nerozumie. Opäť vracajú požičané, a keď sa im nedostáva to, po čom túžia, odplácajú sa okoliu výsmechom či nasvietením do čo najbizarnejšej perspektívy. Položme si však znovu otázku z úvodu tejto recenzie: Stačí to? Nemôžeme od postáv knihy (alebo priamo od ich autorky) očakávať predsa len niečo viac?

Pomenovať veci občas nie je dosť. Je to určite prvý krok správnym smerom, ale ak za ním nenasledujú ďalšie, je tak trochu vykročením do prázdna. Do ticha, ktoré prerušia osoby na stránkach Hrínovej knihy len tým, aby situáciu opísali. Zostanú stáť, občas zakliati vlastnou bezmocnosťou, ako majiteľka sučky Lajky z poviedky *Sladká*, keď jej šteniatko odoberú pre nedostatok starostlivosti. Občas v šoku, ako matka Jakuba z poviedky *Tesne vedľa*, keď ho objaví s Marekom a ich vzťah v duchu zhodnotí týmito slovami: „*Hnusný svet. Taký neprirodený!*“ (s. 122). Autorke nemožno uprieť zručné pozorovateľské schopnosti aj pravdepodobný zámer vykresliť situáciu gradujúcu v takpovediac expresionistickom momente, avšak žiada sa tu ešte istá nadstavba. Príbeh akoby nebol dopovedaný, ustrnul, hoci jeho námet poskytuje omnoho viac podnetov, než v texte reálne čítame. Ak aj autorka mieri k účelovému zobrazeniu stagnácie postáv, respektíve ich neschopnosti či nechote prispôbiť sa vzniknutým situáciám, hlbšia analýza by nebola na škodu, ba čo viac, podčiarkla by jednotlivé postoje či ich prípadné protirečenia.

Poviedky Barbory Hrínovej sú zručne vypointované, tvoria ucelené mikropríbehy, dokonca by sa dalo tvrdiť, že na seba istým spôsobom (napríklad atmosférou či vzorcami správania postáv) nadväzujú. Rozhodne fungujú ako solídne, dobre napísané texty. Aby sa z nich však nestali len „zápisky jednej generácie“ bez hlbšieho presahu, pristal by im ešte väčší ponor do hĺbky, myš-

lienok postáv, ale aj ich skutkov. Keď si postava z úvodnej poviedky *Saturnov návrat* vyberá sviečky, nechá sa počuť, že si ich chcela „vybrať v nejakom voňavom etnošope, ale vytačí si aj s takými z Kauflandu“ (s. 13). Je to určite výstižný opis nejednej príslušníčky nejednej generácie, avšak zároveň je to príležitosť ponoriť sa do jej vnútra. Príležitosť, ktorú autorka mlčky prechádza, čo je, samozrejme, legitímnym postupom a o postavách to tiež čo-to napovie. Avšak v priebehu čítania *Jednorožcov* sa občas nemožno ubrániť pocitu, že je to premárnená príležitosť.

So spisovateľskou erudíciou Barbory Hřínovej by takýto ponor do postáv a situácií mohol vhodne doplniť iné charakteristické momenty opisovanej generácie a vo výsledku priniesť jej plastickejší obraz, než aký *Jednorožce* už teraz ponúkli. Koniec koncov, jednorožcov, akí pobehujú po stránkach Hřínovej diela, je v dnešnom svete veľa. Nie všetky sa dajú spoznať na prvý pohľad a majú problémy, ktoré by mohli vytvoriť vhodný a pútavý názov poviedky. Niektoré len sú. A ich problémy a radosti sú tu tiež a možno by poskytli rovnako zaujímavý poviedkový materiál.